

АНАЛІЗ ЗДАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ВІРИТИ У КОНТЕКСТІ ДУХОВНОЇ ПАРАДИГМИ ПСИХОЛОГІЇ

Савчин М.В. Аналіз здатності особистості вірити у контексті духовної парадигми психології. Аналізуються онтологічні та феноменологічні прояви здатності особистості вірити. Характеризується сутність духовної сфери особистості в контексті духовної парадигми психології, описується феноменологія духу як її центру, дається визначення здатності особистості. Викладається сутність віри трансцендентної природи та її сфери праву у відкритті людиною Бога в собі, діалозі з Богом, любові до Бога, обожненні людини. Викладаються відмінності трансцендентної віри від віри людського розуму та науки, наслідки цього типу віри для зміцнення та гармонійності особистості. Констатуються відмінності між сильною та слабкою вірою, описується динаміка віри та її причини, відмінності між вірою та релігійним почуттям. Констатується, що умовами сильної віри є смиренність особистості, уважність до свого духовного стану, уникнення плотських задовольень і взаємодії з антидуховними силами.

Ключові слова: дух, духовність, динаміка віри, духовна парадигма, особистість, сильна віра, слабка віра, трансцендентна віра.

Савчин М.В. Анализ способности личности верить в контексте духовной парадигмы психологии. Анализируются онтологические и феноменологические проявления способности личности верить. Характеризуется сущность духовной сферы личности в контексте духовной парадигмы психологии, описывается феноменология духа как его центра, дается определение способности личности. Излагается сущность веры, трансцендентной природы и сферы ее проявления в открытии личностью Бога в себе, диалоге в Богом, любовью к Богу, обожествлении человека. Излагаются отличия трансцендентной веры от веры человеческого ума и науки, последствия этого типа веры для личности. Констатируются отличия между сильной и слабой верой, описывается динамика веры и ее причины. Констатируется, что условиями сильной веры является смиренность личности, внимательности к своему духовному состоянию, избегание плотской удовлетворении и взаимодействия с антидуховными силами.

Ключевые слова: дух, духовность, духовная парадигма, личность, дина мира веры, сильная вера, слабая вера, трансцендентная вера.

Вступ. Основним завданням персонології як науки є розкриття суті, особливостей функціонування та розвитку глибинних процесів, станів та властивостей внутрішнього світу (рухів душі) людини та феноменів соціальної психіки. Таке пряме завдання перед собою не ставить жодна інша з існуючих наук. На жаль, сучасна психологія частіше аналізує не реальний внутрішній світ людини, а якогось кентавра, не вбачає за своє завдання однозначно висловитись про природу цього світу. Найголовніший вияв професійної «сліпоти» психологів полягає в акцентуванні на незначущості духовного для людини, неврахуванні реальності духовної сфери в теоретичних побудовах та психологічній практиці.

Вихідні передумови. У контексті духовної парадигми психології [2;4;5;7;9;10; 12-17] стверджується, що об'єктивно істинні описи та пояснення людини у світі обов'язково включають духовний чинник, коли забезпечується співвіднесення отримуваних знань про особистість не лише із засобами пізнавальної діяльності, але і з ціннісно забарвленими уявленнями про вічне, на-

лежне, добро, красу. На думку російського психолога Б. Братуся [2], врахування духовного «піднесе психологію по духовній вертикалі», «психологізує» думки щодо онтологічного зв'язку між людиною та Богом, можливостей реалізації їх діалогічної єдності.

Методологічно і теоретично обґрунтовано, а емпірично перевірено, що корінні мотиви буття – однакові для всіх, людей для людини як виду. В цих мотивах – найвища загальнолюдська істина, яка «може бути тільки одна, конкретна. Багато істин, на що претендують люди, є нонсенсом» [8]. За твердженням В. Манерова, існує «всезагальна істинна сутність людей» [7]. «Люди відрізняються поверховим (вторинним, ненайсуттєвішим, нехай це будуть здібності генія чи спрямованість мафіозі, а зближуються на ґрунті найглибшого», «лише поверхово люди роз'єднуються, але тільки в найглибиннішому своєму бутті вони єдині» [8]. Це означає, що духовність є базисним мотивом буття суб'єкта, бо відповідає його сутності, істотним, істинним властивостям.

Духовність – це реальність непсихологічна, як це вважають більшість дослідників. Психіка не включає в повному обсязі духовне. Духовність не є елементом океану несвідомого, як про це стверджується у сучасних психологічних концепціях. Воно не є елементом тільки свідомості. Духовність є позасвідомим у людини. Через нього пояснюються феномени совісті, почуття вини та інші вищі переживання, віри, любові, надії, добра, свободи та відповідальності. Духовність стосується родових ознак людського способу життя, оскільки людині дані від Бога не тільки певний спосіб тілесного існування, особлива форма душевного життя, але й інтегровальний принцип духовного буття [9; 10; 11].

З погляду духовної парадигми психології [16; 17] людина від народження володіє духовним Я, з яким вона може різною мірою зустрітись, або й взагалі не виявити і заперечувати його онтологічність. Концепція особистості, що ґрунтується на духовній парадигмі, розширює простір детермінації психічних та особистісних феноменів. Психічне та особистісне замовлення не тільки реаліями об'єктивного матеріального та соціального світів, що означає поширення на психіку причинно-наслідкових закономірностей, а й перебуває під фасилітуючим впливом духовного (Божественної Благодаті).

У психології особистість має розглядатися невіддільно від її духовного начала, так само, як вона трактується невіддільно від соціуму та фізіології – власної соматки. Це означає, що в «онтологічному і феноменологічному планах сукупному Я передуює вихідне потенціальне, апріорне, трансцендентальне Я, що має всі необхідні генетичні задатки проявитися та досягти свого вершинного ідеального лику в над-Я» [4, 186]. «Усвідомлення себе творцем посилює відчуття відповідальності людини за минулий і теперішній досвід, так само як і усвідомлення своєї здатності творити майбутній досвід» [5].

За своєю онтологічною природою дух у внутрішньому світі людини – ірраціональний, позараціональний, надраціональний. Остання сила духу – це всеохоплювальна, спокійна, сама собою зрозуміла віра, це безпроблемна вірогідність в окремих скінченностях, що дає людині безпосередню життєву силу. Дух є ані суб'єктом, ані об'єктом, одночасно тим і тим; ні скінченим, ні нескінчен-

ним, ні окремим, ні цілим. Це єдність спокою і руху, становлення та існування. Він є справжнім і живим субстанційним центром людини, в якого немає претензій на панування. Одночасно він нікому не підпорядкований. Дух перебуває у всеобсяжній цілості з багатьма відношеннями і стосунками людини, проявляється у всіх місцях її перебування, визначає перебування та напрям поступу. Дух передбачає постійне трансцендентування особистості в людському житті [13, 146]. У внутрішньому світі людини та її житті дух синергетично вбирає в себе усі суперечності, постійно надаючи силу складовим суперечностей, одночасно не здійснюючи фінальне заспокійливе їх примирення. Антиномічно рух духу існує доти, доки існує роздвоєння між суб'єктом та об'єктом. У реальному житті це роздвоєння сприймається абсолютним та нескінченним. Віруюча людина долає ці антиномії, вдаючись до містичних переживань. Одухотворене життя – це не боротьба обох сторін протилежностей, в якій одна сторона неминуче перемагає, а боротьба у напрямі синтезу до сформованої повноти.

Формування мети (постановка завдань статті): Основна мета нашої статті охарактеризувати онтологічні та феноменологічні здатності особистості вірити в контексті духовної парадигми. Наш теоретико-методологічний аналіз дозволив визначити здатність особистості як її спроможність забезпечувати функціонування, становлення та розвиток власного внутрішнього світу (самоактивність) та власного життя і життя інших людей у зовнішньому світі (активність). Основними характеристиками здатностей є: 1) предметна спрямованість; 2) автентичність як відповідність чи невідповідність природі внутрішнього світу людини; 3) оптимізованість (взаємопов'язаність, структурованість, ієрархізованість) системи здатностей; 4) рівень розвитку як показник ефективності функціонування здатності. Отже, алгоритм розгляду здатності передбачає з'ясування її предмета, мотивів, дій, результату та досвіду реалізації.

Віра має свої онтологічні передумови, бо світ, в якому живе людина, є проявом всемогутності і премудрості Бога. У цьому світі є багато Тайн, які раціональним, навіть формально та об'єктивно правильним, тонким розумом людина самостійно не може до кінця їх пізнати. Для глибокого пізнання світу у людини є ще один засіб – віра. Дослідники диференціюють духовну (трансцендентну, божественну віру), віру людського розуму та наукову віру. Духовна віра – тонке бачення людиною суті всього суцього в собі та світі, бачення Бога дається людині Духом Святим, які наука не може ні спростувати, ні довести своїми методами.

Суть трансцендентної віри – упевненість в духовній істині, в Суцшому, в Бозі, в існуванні духовного світу з безконечною безоднею, з його властивостями, подібно до того як ми упевнені в бутті матеріального світу та його реальності. *Віра – це тонке бачення людиною суті всього суцього в собі та світі – це бачення Бога, яке вище всякого людського бачення, в тому числі, вище того, що набувається шляхом подвижництва в чеснотах.*

Виклад методики та результатів дослідження. Аналіз духовної літератури, духовної практики, зокрема, та практики духовного консультування та

аналіз переживань людей, які відвідують святі місця, дозволив виділити онтологічні прояви трансцендентної віри в Бога, зокрема:

1) *відкриття людиною Бога в собі*, „зустріч” з Іншим (Богом), звернення до Іншого, прийняття Його як „шляху істини і життя”. Трансцендентна віра – це знання Бога, жива і ясна думка, що Бог перебуває в кожному місці і в кожній миті. Коли в людини немає такої думки, коли начало душі не з’єднано з Богом, значить у неї, є протилежна, негативна думка. Це означає, що в неї немає істинного життя, а є одна примара зовнішнього, помилкового, тваринного життя.

2) *діалог людини з Богом*, в якому голос Бога майже тиша, а його вплив на людину надзвичайно делікатний, ніжний, а відтак часто з ініціативи самої людини може бути легко знехтуваним. Головною формою цього діалогу є молитва. У простоті серця, без сумніву, у найпотаємніших думках, людина молиться до Бога, в якого одна думка породжує справу. Сподіватися на Бога – означає доручати Йому своє життя, свою долю, своє майбуття і з упевненістю очікувати виконання Його обітниць.

3) *любов до Бога та ближніх* як бажання цілковитої єдності з Богом, дологічне (позалогічне, надлогічне) волевиявлення, інтуїтивне осягнення свого покликання реалізувати об’єктивно існуючий, автентичний сенс життя, сенс конкретної ситуації, сенс взаємодії з іншою людиною, зі світом. Віра визначає в людині смислову вертикаль, яка визначає і спрямовує її розвиток до вищих сфер духовності, відкриває та утверджує справжній сенс життя.

4) *обоження, вдосконалення людини*. Віра дарується людині, але вона повинна бути готова до віри в Бога. Самим своїм буттям людина покликана до служіння Богові. Наслідком віри є абсолютний спокій і втіха, коли невидиме постає ближчим і знайомішим. У вірі людина має вражати себе ніби неіснуючою і дотримуватися заповітів Єдиного Бога як найважливішого на світі та нічого не жаліти для їх виконання, навіть самого свого життя. Волю Божу віруюча людина вважає усім для себе і для інших, а свою волю відкидає.

Суб’єктом віри завжди є окрема особистість, одночасно вона ніколи не індивідуалістична, бо звернена до того, що розкривається їй як абсолютна Істина. У людському вимірі за своєю природою вона не може бути індивідуальною, бо віра переживається й іншими людьми. Віра неминуче вимагає визнання, вираження, долучення і звернення себе до інших. Справжнім суб’єктом віри є не окремий індивід, а його „літургійне Я” [3, 26].

Існують фундаментальні відмінності між вірою і розумом. *По-перше*, у них різна онтологічна віднесеність. Релігійна віра віднесена до внутрішньої особи (духу) як визначального центру людини, а розум – до психіки (душі). Людське знання зберігає межі єства, а віра ж піднімається вище цих меж. Обмежене людське знання вживає запобіжних заходів і турбується про те, щоб захистити людину людськими засобами. Але це не завжди вдається.

По-друге, Воля Бога не є безпосередньою дієвою причиною всього, що відбувається у світі та з окремою людиною. Навпаки, віра розуму найчастіше є прямою безпосередньою силою активності людини, бо завжди переконання на користь свого еґо, своєї гордині психологічно сильніші, ніж переконання на ко-

ристь трансцендентної віри. Відтак, за логікою людської віри, часто велике сприймається як мале, а мале як велике, важливе як неважливе, а неважливе як важливе, корисне як шкідливе, а шкідливе як корисне, швидке як повільне, а повільне як швидке. Навпаки, у релігійній вірі завжди все сприймається автентично – велике сприймається як велике, мале як мале, важливе як важливе, неважливе як неважливе, швидке як швидке, повільне як повільне, вічне як вічне, тимчасове як тимчасове.

Також немає суперечності між вірою і відповідальною наукою. „Не випадкова, ймовірно, та обставина, що для більшості видатних учених ХХ ст. (і ХХІ теж – М.С.) їх наукова ерудованість не перешкоджала їм бути особисто релігійними, і з цієї причини вони не сповідувати навіть найяскравіші спіритуалістичні системи філософії. Ейнштейн і Планк, Павлов і Леметр, Еддінгтон і Манн, якими б не були сфери їх наукових пошуків, залишалися кожен по-своєму глибоко віруючими людьми” [1, 30]. Це ж стосується видатного українського вченого ХХ ст. зі світовим визнанням Володимира Вернадського, який намагався зрозуміти найзагальніші закони світобудови. *Наслідки віри.* Віра – найбільше благо в земному житті людини, ключ до скарбниці ласк Божих. У вірі людина пізнає закони світу *того*, що дозволяє їй готуватися до зустрічі з вічністю. Віруючій людині легко віднайти головний смисл життя та смисли конкретніших її життєвих ситуацій, знати, що найголовніше в її житті. Завдяки вірі людина навіть оволодіває часом, всюди встигає, зосереджуючись на головному, бо долучається до вічності як всечасся і джерела часу, в якому поєднано минуле, теперішнє і майбутнє.

Віра є джерелом життя, бо все, до чого доторкнеться животворящий Дух Божий оживляється та одухотворяється. У вірі духовна діяльність людини узгоджується з предметом віри. У душі віра породжує світло і спокій, враз заспокоює та потішає її, дозволяє уникати ворожих сітей диявола. Будучи завжди з Богом, людина стає спокійнішою, бо віра заспокоює і потішає, а невіра турбує і вражає. Якщо сучасна психотерапія надто обхідними (не духовними) шляхами допомагає людині певною мірою досягти зцілення, то завдяки вірі сама людина досягає вищих результатів.

Умови сильної віри. Людині потрібно мати чисте серце, щоб сердечними очима зріти Бога. Нечисте, опановане пристрасстю до земного серце живиться похиттю, тоді людина має плотські потреби, нею опановує гординя, і вона не може бачити нічого справжнього, вічного. Чим чистіше серце, тим воно просторіше, тим більше вміщує в собі людей, котрих любить. Чим гріховніше, тим воно тісніше, тим воно менше здатне вміщувати в собі людей, яких мало б любити. Тоді воно обмежується помилковою любов'ю – любов'ю тільки до себе, коли ми любимо себе в предметах, в сріблі і золоті, в любодінні, в пияцтві тощо.

Слабка віра. Людина дуже вразлива у всьому, що стосується її внутрішнього життя та зовнішнього буття. У хвилину самотності, конфліктів душі ніякий суспільний лад не вирішить, не захистить її. Бог залишається незмінним, вічним, вічно благим і праведним. Ми часто живемо так, як ніби в нас немає духу. Душа ж, що змінюється в стосунках своїх до Бога, терпить зміни в собі.

Вона неминуче розширюється, заспокоюється в серці внаслідок наближення до Бога вірою і добрими справами та неминуче стискується, хвилюється, потерпає внаслідок свого видалення від Бога з причини маловірства, невірою в істини Божої через протизаконні справи. Стан нечистоти – це стан духовного мороку, стан бездушності, тоді людина має очі і не бачить, має вуха і не чує, має розум і не розуміє.

Причиною втрати віри є сама людина та зовнішні злі сили. Наше серце піддається дії темного духа, спокушається та піддається тлінню земними благами, які не дають йому спокою, життя і блаженства, а викликають скорботу і смуток. Від природи наше єство зіпсоване гріхом, нашими пристрастями та похиттю і часто заражається отруйним диявольським диханням. Християнин як вільна і розумна істота, створена за образом і подобою Божого, часто діє за своєю волею або через беззаконня віддаляється від Бога. Інколи людина наближається до Бога, кланяється Йому, тільки вустами, плоттю, а не всією душею, всім серцем, не духом, не істиною. Читаючи священну книгу, вона бачить в ній тільки букву, молиться і механічно пробігає розумом молитви та не проникає в її дух.

Багато віруючих володіють тільки релігійним почуттям, а не справжньою вірою. Релігійне почуття, на відмінну від духовної віри, практично індивідуалістичне. Воно нестійке, бо губиться від будь-якої спроби вираження та осмислення, непотрібного і шкідливого „мудрування”, що ризикує зруйнувати „просту віру”. Трансцендентна віра ж неминуче прагне до цілісності та просвітлення себе, своєї особистості вірою, підкорення вірі розуму, волі і всього життя. Релігійне почуття, навпаки, легко сприймає і долає розрив між автентичною вірою і світським життям, спокійно та безперешкодно вживається з шкідливими прагматичними ідеями, переконаннями, іноді відкрито суперечливим християнству світоглядом. Без співвіднесення свого внутрішнього світу до віри, без постійного „впізнання” самих себе як втілення та виконання віри, ніякі „форми” в християнстві не справжні, більш того, самі стають ідолами та ідолопоклонниками, бо стають порушенням того поклоніння Богу „в Дусі та Істині”, що заповідане і дароване нам Христом” [14].

Динаміка віри. Віра пересічної людини дуже динамічна. У серці людини відбувається то його наближення до Бога, то віддалення від Нього, що супроводжується то спокоем і радістю, то замішанням, страхом, тісністю, то життям, то духовною смертю, то малим воскресінням. У людині безперервно діє милість, істина і правда Божа. Одночасно, Бог то милує, то утішає, то карає і засмучує людину скорботою за внутрішні, осоружні Йому душевні рухи. Таких людей повна земля. Кожного разу усі знання віри завжди постають як ніби новими, але завжди мають свою важливість, святість та викликають зацікавленість.

Життя у вірі передбачає смиренність. Справжнє духовне життя – це вигнання, тісний шлях, шлях скорботи, обмежень, хвороб. Чим тісніший цей шлях, тим людина переконаніша, впевненіша, що знаходиться на істинному шляху. Чим шлях ширший – тим небезпечніше, бо тоді вона близька до загибелі. Задовольняючи плоть, людина має несправжні задоволення, не справжню свободу, шкідливими засобами оберігає себе від духу смутку. Істинний христия-

янин повинен бажати зовнішніх, плотських, мирських страждань, бо хвороби, пожежі, викрадення, бідність, нещастя, війни, голод – це часто благодіяння для душі, бо вони зміцнюють її дух.

Уважна до свого внутрішнього стану людина на власному досвіді пізнає, що будь-яке задоволення послаблює дух. За усіх зручностей для зовнішнього щасливого життя, але без Бога, людина бідна і жалюгідна. Христос в серці – ось наше багатство, наше прекрасне світле житло, наше вбрання, наш спокій і наша втіха. Отже, людина має пересилити скорботу в терпінні і твердо вивчити серцем той урок, який викладає нам Господь через неї. Чим більше множиться зовнішній стан благочестивих, тим більше лютіє проти них сатана та нападає спокусами і підступами, як на св. Йова. Тому, коли зростає добробут, чекайте сильних нападів від сатани, який кидатиметься на всю людину, мучитиме її.

Людина може грішити з власної ініціативи. Гріх глибоко пускає свої корені в серце і в усю істоту грішника. Він пропонує грішникові свій зір, який бачить речі зовсім інакше, представляючись їх в привабливому для нас вигляді, ніж вони є в своїй суті. В нечестивих людях Бог не перебуває істиною Своєю, тому що в таких людей неправда і злоба. Він не царює в них ні любов'ю, ні вірою, ні надією, ні точним виконанням Своїх законів. Грішники дуже часто й не думають про своє звернення до Бога, часто навіть і не вважають себе великими грішниками, бо самолюбство та гордіня засліплюють їм очі. І навіть якщо ж вони вважають себе грішниками, то переживають пекельний відчай, який викликає глибокий морок в затьмареному розумові і жорстокому серці. І тоді, коли б не кара Божа, то хто б з грішників звернувся до Бога.

Висновки і подальші перспективи дослідження: Отже, трансцендентна віра – це жива вода для життя, вона дарується людині, обожнює її, життю надає найвищого сенсу. Вона має цілком конкретні передумови та свою власну реальну онтологію. Справжня віра проявляється у діалозі, зустрічі людини з Богом, живому знанні Бога, відкритті у собі Бога. Людина із розвиненою здатністю вірити постійно свідчить про неї, ділиться нею з іншими людьми, творить любов, творить добро і бореться зі злом, творить свободу та відповідальність. Часто люди володіють переважно світським знанням, вони не зустрічають Бога, не володіють живим знанням Бога. Їх релігійне почуття несвідомо поєднане з гріховним досвідом. Відтак, здатність духовно вірити є фундаментальною здатністю особистості. Властивості християнської віри – її ґрунтовність, твердість і повнота. Одночасно ці властивості є ознаками, за якими можна встановити чи є в нас християнська віра. Розгляд онтології здатностей вірити дозволяє проаналізувати інші духовні здатності особистості любити, творити добро і боротися зі злом, свободу та відповідальність, дозволяється перебувати психологічну практику, що підвищує її ефективність і стійкість результатів.

Список використаних джерел

1. Андреев Д.А. Роза Мира / Д.А. Андреев. – М. : Редакция журнала „Урания”, 1998. – 608 с.
2. Братусь Б.С. Психология: душепопечение и наука /http://oroik.netda.ru /chten_00/bratus.htm.
3. Євдокимов Павло. Незбагненна Божа любов Пер. з франц. / П.Євдокимов – К. : ДУХ і ЛІТЕРА, 2004, 2004. – 132 с.

4. Ильченко В. И. Феномен сакрального в историко-культурном пространстве / В. И. Ильченко, В. М. Шелюто. – К. : АО «ИТН», 2002. – 325 с.
5. Кордунова Н. О Психологічні особливості становлення духовних цінностей старшокласників у процесі навчання : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. психологічних наук : 19.00.07. / Н. О. Кордунова. – К., 2001. – 20 с.
6. Лосский В. Н. Богословие и Боговидение / Под общ. ред. Владимира Пислякова. М.: Изд-во Свято-Владимирского братства, 2000.
7. Манеров В. Х. О методологии христианской психологии /Х. Манеров // Слово : православный образовательный портал [Электронный ресурс]
8. Марсель Г. Бить и иметь : пер. с франц. / Г. Марсель. – Новочеркасск : Агентство САГУНА, 1994. – 160 с.
9. Молитвослов / уклад. Василянська Літургійна Комісія. – Рим ; Торонто : Вид-во ОО. Василян, 1990. – 1373 с.
10. Моргун А. Н. Решение психофизиологической проблемы в святоотеческом учении о душе (на примере учения византийского мыслителя XIV века святителя Григория Палами) / А. Н. Моргун // История отечественной и мировой психологической мысли: Постигая прошлое, понимать настоящее»предвидеть будущее: м-ли меж- дунар. конф. по истории психологии «IV московские встречи», 26– 29 июня 2006 г. / отв. ред. А. Л. Журавлев, В. А. Кольцова, Ю. Н. Олейник. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН». 2006. – С. 409–412., 14–22.
11. Москалец В. П. Комплексы базової особистості сучасної України / В. П. Москалец // Методологічні і теоретичні проблеми психології: хрестоматія / упоряд. З. С. Карпенко, І. М. Гоян. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – С. 380–395;
12. Москалец В. П. Психологічний зміст духовності і духовність мистецтва / В. П. Москалец // Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. – I част. – III розд. – К., 1994. – С. 284–286.
13. Несмелов В. И. Вера и знание с точки зрения гносеологии / В. И. Несмелов. – Казань, 1913. – 110 с.
14. Протопресвитер А.Шмеман. Євхаристия Таинства Царства. Второе изд. – М. Полоннин. – 304 с.
15. Савчин М.В. Духовна парадигма психології : монографія / Мирослав Савчин. – К.: Академвидав, 2013. –224 с. (Серія «Монограф»); Методологеми психології : монографія / Мирослав Савчин. – К. : Академвидав, 2013. – 224 с. – (Серія «Монограф»).
16. Савчин М.В. Духовний потенціал людини. (Навчальне видання): (монографія). – Вид. 2-ге, пер., доп. – Івано-Франківськ: Місток НВ, 2010. – 508 с.
17. Савчин М.В. Методологеми психології / Монографія // Наукове видання Серія «Монограф», спільний проект із ВЦ «Академвидав». – Київ. – 221 – с. (14 др. арк.).
18. Татенко В. О. Сучасна психологія: теоретично-методологічні проблеми: [навч. посіб.] / В. О.Татенко. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. – 288 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Andreev D.A. Roza Myra / D.A. Andreev. – М. : Redaktsiya zhurnala „Ura-nyia”, 1998. – 608 s.
2. Bratus B.S. Psykholohyia: dushepopechenye y nauka /http://oroik.netda.ru /chten_00/bratus.htm.
3. Ievdokymov Pavlo. Nezbahnenna Bozha liubov Per. z frants. / P.Ievdokymov – К. : DUKh i LITERA, 2004, 2004. – 132 s
4. Ylchenko V. Y. Fenomen sakralnoho v ystoryko-kulturnom prostranstve / V. Y. Ylchenko, V. M. Sheliuto. – К. : АО «YTN», 2002. – 325 s.
5. Kordunova N. O Psykholohichni osoblyvosti stanovlennia dukhovnykh tsinnostei starshoklasnykiv u protsesi navchannia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kand. psykholohichnykh nauk : 19.00.07. / N. O. Kordunova. – К., 2001. – 20 s.
6. Losskyi V. N. Bohoslovye y Bohovydenye / Pod obshch. red. Vlady-myra Pysliakova. М.: Yzd-vo Sviato-Vladymyrskoho bratstva, 2000.
7. Manerov V. X. O metodolohyy khrystyanskoï psykholohyy /Х. Manerov // Слово : pravoslavnyi obrazovatelsh portal [Zlektronniï resurs].

8. Marsel H. Byt y ymet : per. S frants. / H. Marsel. – Novocherkask : Ahentstvo SAHUNA, 1994. – 160 s.
9. Molytvoslov / uklad. Vasyliianska Liturhiina Komisiia. – Rym ; Toronto : Vyd-vo OO. Vasylian, 1990. – 1373 s.
10. Morhun A. N. Reshenye psykhofyzyolohycheskoi problemy v svia-tootechneskom uchenyy o dushe (na prymerе uchenyia vyzantyskoho myslytelia XIV veka sviatytelia Hryhoryia Palamy) / A. N. Morhun // Ystoryia otechestvennoi y myrovoi psykholohycheskoi mysly: Postyhaia proshloe, ponymat nastoiashchee»predvydet budushchee: m-ly mezh- dunar. konf. po ystoryy psykholohyy «IV moskovskye vstrechy», 26– 29 yiunia 2006 h. / otv. red. A. L. Zhuravlev, V. A. Koltsova, Yu. N. Oleinyk. – M. : Yzd-vo «Ynstytut psykholohyy RAN». 2006. – S. 409–412., 14–22
11. Moskalets V. P. Kompleksy bazovoi osobystosti suchasnoi Ukrainy / V. P. Moskalets // Metodolohichni i teoretychni problemy psykholohii: khrestomatiia / uporiad. S. Karpenko, I. M. Hoian. – Ivano-Frankivsk : Plai, 2000. – S. 380–395.
12. Moskalets V. P. Psykholohichniy zmist dukhovnosti i dukhovnist mystetstva / V. P. Moskalets // Mentalnist. Dukhovnist. Samorozvytok osobystosti. – I chast. – III rozd. – K., 1994. – S. 284–286.
13. Nesmelov V. Y. Vera y znanye s tochky zrenyia hnoseolohyy / V. Y. Nesmelov. – Kazan, 1913. – 110 s.
14. Protopresvyter A. Shmeman. Yevkharystyia Taynstva Tsarstva. Vtoroe yzd. – M. Polomnyn. – 304 s.
15. Savchyn M.V. Dukhovna paradyhma psykholohii : monohrafiia / Myroslav Savchyn. – K. : Akademvydav, 2013. – 224 s. (Seriia «Monohraf»); Metodolohemy psykholohii : monohrafiia / Myroslav Savchyn. – K. : Akademvydav, 2013. – 224 s. – (Seriia «Monohraf»).
16. Savchyn M.V. Dukhovnyi potentsial liudyny. (Navchalne vydannia): (mo-nohrafiia). – Vyd. 2-he, per., dop. – Ivano-Frankivsk: Mistok NV, 2010. – 508 s.
17. Savchyn M.V. Metodolohemy psykholohii / Monohrafiia // Naukove vydannia Serii «Monohraf», spilnyi proekt iz VTs «Akademvydav». – Kyiv. – 221 – s. (14 dr. ark.).
18. Tatenko V. O. Suchasna psykholohiia: teoretychno-metodolohichni problemy: [navch.posib.] / V. O. Tatenko. – K. : Vyd-vo Nats. aviats. un-tu «NAU-druk», 2009. – 288 s.

Savchyn M.V. The analysis of the person's ability to believe in the context of the spiritual paradigm of psychology. In the context of the spiritual paradigm of psychology a person's inner world consists of I-spiritual and psyche as an acquired during his lifetime component. The spirit is characterized as a real and living substance centre of a person's inner world and is irrational, out-of-the-rational and superrational in its ontological nature. The person's ability is viewed as the capability to maintain the functioning, formation and development of his own inner world (self-activity), his own life and the lives of other people in the outer world (activity).

The gist of the faith of transcendental nature is displayed in a person's subtle vision of the invisible matter of all existing in him things and in the world as well as the certainty about the reality of the spiritual sphere. The faith becomes apparent in the revelation of God by a person, the dialogue with God, the Love of God, and a person's spiritual development. The faith of transcendental faith is different from the faith of a human mind and scientific knowledge and this fact is shown in their different ontological essence and different determination of a person's activity, which is direct in a human mind and science and mediate in faith.

Religious faith differs from a religious feeling, where there is a contradictory combination of faith and weak faith. There is some difference between the strong and weak faith. The dynamics of faith is caused by a person's orientation to the spiritual I or to the outer world and his own psyche. The preconditions of strong faith are a person's humility, attention to one's own spiritual state, avoiding physical satisfaction and cooperation with evil spirits. The consequences of this type of faith are a person's cure and harmony, improvement of life. The orientation of the psychological practice to the ability of a person to believe increases its effectiveness and the stability of results.

Key words: mind, spirituality, dynamics of faith, spiritual paradigm, personality, strong faith, weak faith, transcendental faith.